

7.10.2024

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Vuoden 2025 talousarvioesitys liikenneväylien ja kuljetusketjujen toimivuuden ja elinkeinoelämän näkökulmasta

Tiivistelmä

Suomen Yrittäjät lausuu vuoden 2025 talousarvioesityksen liikenneasioista seuraavaa:

- Liikenteen rahoituksen prioriteettina tulee olla liikenneverkkojen ja -palvelujen päivittäinen toimivuus. Toimintavarmat liikkumis- ja kuljetusolosuhteet ovat olennainen osa yritysten toimintaympäristöä ja usein uusinvestointeja tärkeämpiä. Painopistettä väylänpidossa on siirrettävä liikennemäärien tarkastelusta toimitusketjujen ymmärtämiseen.
- Valtion omaisuuden myynti ja tuloutus asuntorahastosta investointiohjelman rahoituskeinona on hyödynnettävä harkiten, ja toteutettavien investointien hyödyt varmistaen. Uusinvestoinneissa on keskityttävä selkeästi taloudellista kasvua generoiviin liikenneinvestointeihin sekä kokonaisturvallisuuteen.
- Suomen Yrittäjät muistuttaa, että markkinoiden toimivuuden varmistaminen väylänpidossa ja liikennepalveluissa on olennaista tuottavuuden parantamisessa.

Lähtökohdat ja julkisen talouden tilanne

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt lausuntoa vuoden 2025 talousarvioesityksestä liikenneväylien ja kuljetusketjujen toimivuuden ja elinkeinoelämän näkökulmasta sekä väylänpidon ja investointien prioriteeteista vaikeassa julkisen talouden kokonaistilanteessa. Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua ja päästä kuultavaksi aiheesta.

Suomen Yrittäjät katsoo, että hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 laittaa toimeen hallitusohjelman ja kevään

kehysriihen päätöksiä. **Esitys on vahvasti julkista taloutta tasapainottava ja julkisen talouden tila huomioon ottaen ehdotus on mittaluokaltaan välttämätön.** Suomen Yrittäjät katsoo, että **Suomessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota myös kasvutoimiin**, vaikka talousarviopolitiikan lähtökohta onkin ensisijaisesti sopeuttaminen. Toimiva ja ennakoitava liikennejärjestelmä mahdollistaa osaltaan kestävä kasvua.

Elinkeinoelämän tarpeet liikenneväylille ja kuljetusketjujen toimivuudelle

Liikenne on yrityksille elinehto. Asiakkaiden, työntekijöiden ja yrittäjän – kuten myös tavarankuljetuksen tulee liikkua luotettavasti ja sujuvasti. Elinkeinoelämän ja yritysten näkökulmasta tärkeintä on **liikennejärjestelmän toimintavarmuus sekä selkeä visio liikennejärjestelmän kehittämisestä tulevaisuudessa**, minkä pohjalta yritykset voivat tehdä investointipäätöksiään.

Suomen Yrittäjät katsoo, että kansainvälinen saavutettavuus tulee varmistaa maalla, merellä ja ilmassa, myös mahdollisissa poikkeusolosuhteissa.

Tarvitaan maanteiden, rautateiden ja siltojen **korjausvelan systemaattinen velanhoito-ohjelma ja riittävä rahoitustaso, johon sitoudutaan.** Viime hallituskaudella aloitettu 12-vuotinen liikennejärjestelmäsuunnitelma on hyvä työkalu, mutta edelleen tarvitaan aitoa parlamentaarista sitoutumista yli hallituskausien.

Logistinen kilpailukyky ei yksin liikenneverkkojen toimin toteudu, vaan siihen vaikuttavat myös liikenteen verot ja maksut sekä monet laatutekijät. Hallitusohjelmassa mainittu **liikenteen rahoituksen ja verotuksen kokonaisuudistus** tulisikin aloittaa pikaisesti, jotta elinkeinoelämä ja yritykset voisivat varautua tuleviin muutoksiin. Myös kehysriihen mukaisesti tulee **ammattidieselin** valmistelu aloittaa.

Puhtaat toimitusketjut puhtaan sähköön ohella ovat Suomen viennin kilpailukykytekijä, joten **liikenteen käyttövoimamurrosta tulee nopeuttaa la-
taus- ja jakeluinfraa kehittämällä sekä erityisesti raskaaseen liikenteen kohdennetuilla määrärahoilla hankintatuen**. Käyttövoimien jakeluinfratu-
lee nähdä osana liikenteen perusinfrastruktuuria.

Liikenneverkon kehittämisessä teollisuuden investoinnit on osattava ottaa jo ennakolta huomioon teiden ja ratojen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Painopistettä väylänpidossa on siirrettävä liikennemäärien tarkastelusta **toimitusketjujen ymmärtämiseen.**

Kaupungistumisen myötä asiakkaiden ja työntekijöiden liikkuvuus samoin kuin palvelusektorin ja -viennin kasvu kääntävät huomiota toimitusketjujen rinnalla myös **kaupunkiseutujen liikennejärjestelmien toimivuuteen**.

Uudet MAL-sopimukset seitsemälle kaupunkiseudulle ovat juuri valmistuneet, vaikka eivät vielä varsinaisesti vuoden 2025 budjetissa näy. On tarpeen, että valtion jatkaa osaltaan **kaupunkiseutujen raidehankkeiden rahoittamista, koska ne generoivat kasvua koko yhteiskuntaan**. Rakentaminen tarvitsee tällä hetkellä piristysruiskeen noustakseen suhdannekuopasta, joten kaupunkikehitykseen ja asuntotuotantoon vaikuttavat hankkeet ovat tarpeen. MAL-sopimusten mukaisiin **raskaan liikenteen tauko-paikkoihin** ja vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfraan on osoitettava riittävä rahoitus sekä kuntien kanssa varmistettava niille soveltuvat sijainnit.

Väylänpidon ja investointien prioriteetit julkisen talouden tilanteen valossa

Hallitus käynnistää uusia liikennehankkeita vaalikauden aikana toteutettavan määräaikaisen 4 miljardin euron investointiohjelman puitteissa. Ohjelma rahoitetaan valtion omaisuustuloilla ja tuloutuksin Valtion asuntorahastosta. Investointiohjelman puitteissa korjausvelan purkamiseen ehdotetaan 200 miljoonan euron lisäystä vuodelle 2025.

Suomen Yrittäjät katsoo, että rahoituksen prioriteettina tulee olla liikenneverkkojen ja -palvelujen päivittäinen toimivuus. Toimintavarmat liikkumis- ja kuljetusolosuhteet ovat olennainen osa yritysten toimintaympäristöä ja usein uusinvestointeja tärkeämpiä. Budjettiesityksen 2025 mukaiset **perusväylänpidon lisäsatsaukset ovat hyvä suunta** ja näistä linjauksista tulee pitää kiinni julkisen talouden hankalasta tilanteesta huolimatta. Perusväylänpidon rahoitustasossa tulee huomioida myös ostovoimakorjaukset. Korjausvelan lisärahoitus tulee kohdistaa vaikuttavuudeltaan eniten elinkeinoelämää ja sen toimitusketjuja palveleviin korjauskohteisiin.

Valtion omaisuuden myynti ja tuloutus asuntorahastosta investointiohjelman rahoituskeinona on hyödynnettävä harkiten, ja toteutettavien investointien hyödyt varmistaen. Uusinvestoinneissa on keskityttävä selkeästi taloudellista kasvua generoiviin liikenneinvestointeihin sekä kokonaisturvallisuuteen. **Valtion omaisuuden myynnin tulee varmistaa valtion taloutta myös pitkällä aikavälillä.**

Mittavien, uutta polkuriippuvuutta rahoitukseen aiheuttavien hankkeiden käynnistämistä ja ajoitusta tulee harkita huolellisesti. Elinkeinoelämän toimintaedellytysten näkökulmasta on tärkeää, että Digirata-hanketta edistetään, sillä rautateiden nykyinen junakulunvalvontajärjestelmä on vanhentumassa nopeasti.

Lopuksi

Suomen Yrittäjät yhtyy budjettiesityksen toimintaympäristöanalyysiin, jonka mukaan julkisen talouden tervehdyttäminen edellyttää koko **hallinnonalan tuottavuuden kohentamista, tehtävien priorisointia sekä entistä parempaa riskien ja kustannusten hallintaa**. Budjettiesityksen mukaan liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala edistää taloudellista kestävyyttä sitoutumalla julkisen talouden tasapainottamiseen, tuottavuutta parantamalla, kilpailutuksia ja hankintoja tehostamalla sekä investointimäärärahoja laskemalla.

Suomen Yrittäjät muistuttaa, että **markkinoiden toimivuuden varmistaminen väylänpidossa ja liikennepalveluissa** on olennaista tuottavuuden parantamisessa. Lisäksi kilpailukykyisessä kaksoissiirtymässä pitää huolehtia markkinoiden toimivuudesta, jotta muutos todella tapahtuu eri kokoisissa yrityksissä eikä markkina yksipuolistu.

Suomen Yrittäjät **ei puolla väylämaksujen nostoa**, vaan kannattaa nykyisen lain mukaista väylämaksun yksikköhintojen ja enimmäismäärien puolittamista 31.12.2027 saakka. Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että Suomen elinkeinoelämän meriliikenteen kustannukset ovat johdonmukaisia ja enustettavia. Lähivuosien ympäristösääntelykustannusten vuoksi väylämaksun alhaisempi taso on Suomen elinkeinoelämän näkökulmasta parempi, kunnes eri muutosten kokonaisvaikutukset kuljetuskustannuksiin tarkentuvat.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Sini Puntanen
liikenne- ja kaupunkipolitiikan asiantuntija